

ב מ ע ר ב ו ל ת

לעזו לבלוע... מה יפחד האדם מפניו המסורסים, פני עצמו! מוטב לו כבר להשאר אותו עכביש הרודף לבין קוריו אחר זבובונים!...
מכאן גם הקפיצה הנחשנית הנמהרת לבין נחשולי השכחה של יום קטנות ושל תענוגות מדומים—ומנוס בפני הרגשובה. ואין משום פלא. למשל, שהאדם המודרני אינו אלא העתקה נאמנה של העתון. האדם חדל מלחשוב. הוא מעכל רק את קטעי רעיונות. שמגיש לו "העתון" מדי יום ביומו.

ואין כבר גם תרופה כל שהיא כנגד עצלות המחשבה. כי היא חדל'ה מלהיות חלק ההויה הנפשית. היא הנה רק זה שטובע בה העתון. העצלורת היתה למציאות מאלפת. לכן גם אין המרחק רב בין העתון ובין היקפו הרוחני של הקורא—הא בהא תליא.

ב

ובאים בטרונאי: היכן הכוון? היכן האידיאה?—והכוונה. בעצם. לשגרה פרוגרמתית. כי לו היו מבקשים, הרי שאפשר ואפשר למצוא... אולם לא תוך השגרה, כי אם לבין השורות המשחירות. הבאות כבהיסח הדעת להעלות. לרמוז מציאות עילאית. שהיא מחוץ לחוקי הטבע הנסיוניים. היא הנה האידיאה האחדותית של האמן, הבא מתוך זעזועי הטרגיזם המטפיסי שלו מתוך רבוי אחדויות לתת את הדמות האחדותית של חזונו.

אולם מי מוכשר כיום לכגון דא? מי ילך עקב צד אגודל לאחור האמן? מי יתאזר לראות את המציאות דהעילאית?!

החיים—הפכו את הקערה על פיה. בתוך נחשוליהם נשאר האמן בודד לגמרי. ולא נותר לו. אלא לכרסם את יאושו תוך פנת בדידותו. וטוב לו. באם מצא לו את פנתו. את פנת היחיד. ושם ידע להשתבלל. כאותו שבלול. ולשוב אל עצמו. סומא. שאינו רואה את היום האפור והוזה באספקלריא. ואם כזהו המצב בעולם. אצלנו לא כל שכן. כאן מגיעים אנו לפרשה המכאיבה בחיינו: היוצר מיותר הוא בהחלט! אין לו כיום ערך כל שהוא תוך חיינו. אך מה עלובים הם חיינו הרוחניים תוך סחרחורת הצעקנות היום-יומית.

היוצר, האמן, הסופר—מיתרים הם. וכאן גם במדה רבה סבת אכזבתם של כמה וכמה מבין אמנינו, ודוקא הטובים, המצפים לשעת כושר לילך מחדש לנדוד על פני כדור עולם.

ואם עזבונו של יואל אנגל, המנוח, יוצרם של כמה וכמה דברים, אשר בכל זאת הפליאו את חברתנו—לא מצא לו גואל'ים בארץ, ואלמנתו נאלצה ליטול מקל נדודים וצרור כתבים ולילך להדפק על דלתות יבסקים—וכי אין הדבר מוכיח?! ואם כזאת קרה לי. אנגל, יוצרה של המוסיקה ל"דבוקה" "מקובלים" ועוד ועוד, לא כל שכן לאלה, שטרם הגיעו לפרסומו.

באים אמנים. מי בקולי קולות של פרסום ומי בשקט ובצניעות, למצוא להם פנת יחוד ליצירתם. אך מיאשיים עזובים, הולכים להם, ודוקא הטובים—ואין איש שואל: לאן ובשל מה?! הולכים לאבוד תוך כרכים מסחררים, כשגופיהם צומקים ונפשם נטרפת בזעף היאוש. כי גדול הרצון לעצוב בטווי. להרחבת אפרכיא של היצירה, להעמדת היצירה האמנותית במרכז חיינו הרוחניים. וכי יתכן כל זה לערסל, לפשוט מעליו את אור השכינה ולהציג ככלי ריק של שגרה פרוגמטית? ודוקא בשעה שהגוף והנשמה זועקים לאפשרות של בטוי. מה אפשר כאן לספר? לבוא שוב להעלות גירה של... "איסמים" שחוקים—לא כדאי הדבר, לא בשל כך טרחנו.

א

רע לו לאדם. אף פעם לא היה לו טוב. לא כל שכן היום תוך נחשולי טירוף. אולם פי כמה וכמה רע לאמן. זה אינו מוצא, כמובן, גם היום נוחם לרוחו הנסערת; הכל בכל כל היתה פנת הבדידות הנוצמת. זהו גורלו מני אז הוטל עליו לשאת מטעם. את חלק הארי לקח מתוך בחירה חפשית. כי הבין, שאין דרך אחרת. אין איש אחראי לכל הסבל הנפשי. המעיק, מצמרר ומקפיא את כל ישותו. אולי יש בתעיה המטרפת הזאת. שהיתה להכרח זעפני, חוק הטבע. שאין לעבור עליו; תוך דממת יאוש, הנוכר בנשמה; כנבור בעל חי טורף בבתרי טרפו. ותוך פרפורי זוג עינים מיואשות. משוקעות תוך חוריהן—זועם זעם נפשו של האמן, משתקף דוקא, כבאספקלריא בהירה. העולם במעט הטוהר, שנשאר בו. ושמה אין הסבל הזה, אלא כעין פקדון שהפקד בידו. כעין מטמון. שנתן לו להיות שומרו—שומר הנצח!

מה תמוה הדבר, שדוקא אלה המבודדים, המכונסים תוך יאושם, כשמבטיהם מתפרפרים על פני נחשולי החיים, הם הים היחידים, שטרם נמחק מעל מצחם הנטוי, חרוש קמטים—צלם אלהים. לא מחפשי אלהים מודרניים, בנוסח המקובל היום, אלא מבודדים תוך עצמם, השומרים על הגחלת שנותרה בנפשם, ביגון יתמותם. לועגים לכל מיני סוציולוגים מפוכחים, לכל מיני רופאים מטפוס החדש של מרפאי הנפש!

אלה, כמובן, מיותרים הם כיום, כבכל הדורות, מיותרים בהחלט. ואין נותן לבו אליהם. וכי מה בעיני איזה מפקד המונים נשמה קרועה הזאת, המחביאה תוך קרעיה ניצוצות השכינה הבודדים? זרים ומוזרים הם בקרעי נשמתם הנוצמת. וכידוע אין בני אדם אוהבים קרעים, בין שהם בלויי סחבות ובין שהם גזרי נשמה מפרפרת ביגונה וביאוש. חוק אחד לשניהם. ולא נשאר לו ברגעים אלה מאשר התכנס תוך פנה, מכורבל בגלימתו למצוץ אודי סיגריות להשתכר בלעג הזעף המשתקף בעורקיו. כזאת היא האוונאה העצמית ברגעי יאוש אלה. כזה הוא תמיד שומר הנצח הגדול, אשר נתחמק מתוך לבות הדור. ואולי להפך—הדור ככל האפשר בקש להתחמק מלתת תשובה ברורה. שאינה נשמעת לתרתי. תשובה שאין עמה הרהור כל שהוא. הדור, ככל הדורות, בחר דוקא לילך עם הזרם, עם החיים המסחררים, מאשר לעמוד אחוז אימה בפני הסתום שבהוויה, מאשר תפוס רתת פחד לתקוע את ראשו הפרוע לתוך חלק העולם הריק. הוא הולך, וגם הלך, בדרך בה צעדו בצעדי ענק כל אלה, שהרכינו את ראשיהם והתחמקו. הסיסמה המאירה לעיניהם היא: הדרך, בה כולם הלכו. הנעימה ושל פחות התנגדות—וכאן אין תרופה בדוקה, מאשר לאבוד בין ההמונים, בסך להיות לאותו גוף אפורי, שאין לו לא דמות ולא פרצוף. בטרם עוד נולדו הספיקו כבר להכריז: יחשבו אחרים, יסבלו אחרים—הבו לחם ושעשועים! כזהו חוק החיים, שאין לעבור עליו. אלא שהחיים הם ערמומיים ואינם מניחים אותם בשלוותם. במפגיע באים הם לתבוע את המגיע להם. ולא נותר לו, לאדם, תוך סובכו, מאשר להשתכר במלים הנודשות, בשגרה היום יומית, הקלוקלה, השובה את לבו בזעקותיה. וכלל לא חשוב, באם מופיעה היא בצורת פרוגרמה פוליטית זו או אחרת מעל דפי העתון או כאותה "הרוח המצילת" מפני השעמום שבטכניקה. כי הגיעו המים עד נפש והשעמום פוער את

של סבלותיו ואימותיו, שאינן מניחות לו להרגע, לקפוא על השמרים. ובאם ברגע זה יבוא מי מן הצד לשאול: הי, רחימאי, מהי הפרוגרמה שלך? מה כוונתך? כמתכוון יותר מאשר לתהות על עצם הדבר, ללעוג מבעד לחיוך מיטיב, המבצבץ מעל לשפתים מתוקות, להביא לידי מבוכה, מעט מזער לצחוק על חשבון....

—הב את השגרה הפרוגרמתית ונדע מי אתה, לאן מועדות פניך, כי אנו—את שלנו כבר מזמן הכינונו, אל נכון הכינונו. ואם לא אנו, הרי שיש דואגים לכך, שכל אדם תהא לו בכיס בגדו פרוגרמה מוכנה על כל צרה שתבוא.

בעוד זה מישיר את מבטיו, כמבקש לחדור לפני ולפנים, —מלעג ומלגלג הלז בתוך לבו. הנה נשמע מפיו הנשאל והנחקר, שעמד מחולחל, אובד עצות, כי כלל וכלל אינו בקי בפרוגרמות, —תחילה נמגום בלתי בטוח, חושש, ולבסוף נשרה מלה איומה מדהימה, בלתי מובנה כיום לגמרי: נצח!

ושומע אני עוד היום את הלעג המר, שנדרדר ברחוב לאחר שיחה כעין זאת שיותר שהיא באה ללמד היא באה לשם קנתור, לשם התהדרות השכיחה למדי—

אולם ברגע ההוא לא נשאר דבר אחר מאשר לשוב אל עצמו, אל פנת היחוד, אל היצירה שטרם נפסקה, כי אסור שתפסק. אל האימה הכובשת הכל: הנצח!

ג. ט.

הגשמת האידיאה, הממלאה את עולם חוותו של היוצר, היא הכוון, היא הדרך היחידה, שישנה לכל אמן, בין שהוא מכונס תוך פנתו, תוך עצמו, ובין שהוא הלך אל השווקים הרחבים לבקש לו מוצא ופתרון לכל לבטיו.

מי שומע זעקת הנשמה, הכמהה לבטוי? מי שם לב כיום לעינים המיואשות, החותרות אחר אפשרות של התבטאות?!

אלה, אשר הלכו, ברחו, כנרדפים על צואריהם, נחפזו לאבוד תוך קלחת הכרכים; להם לא נשאר שם במרחק, מאשר בשעות טירוף פנה נאלחה באיזה בית קפה מקוטר תמרות עשן ורצון־טירוף: לשכוח, לא להיות, לחדול—ואי־אפשר.

כאן שוב אין מוצא אחר, מאשר לילך, לשוב ברגעי חדלון אלה אל פנת הבדידות, אל די אמות של יחוד לחוות באספקלריא של מעלה, לכבוש את הכאב תוך עצמו, להיות כאותו הכלב הקשור בשרשרת ברזל אל מאורתו, חורק שנים לזר, בל יהין להתקרב, בל יבוא להפריע את דממת לילה קדורני.

מה איומות השעות דללו, שיש בהן מן הטירוף של אבוד עצמו לדעת ושל רצון יצירה. אז, אולי דוקא אז, באותן השעות דדומומות ימצא לו אחד פה, שני שם, את דרכו ליצירתו, לרוח היצירה, לאידיאל האידיאה, המקשר אותו עם המעבר, חסר־גשמיות נסיונית של הזמן, של החולף, עובר—הוא חי מעבר לזמן וכל גבול. כאן מקור היצירה, מקור המחצב: יצירת יש מאין! אם גם יש כאוב, דווי, שאין לו פתרון אחר מאשר זעף נפשו של היוצר בבדידותו.

ברוך זהבינה

פִּתְּוֹת פִּי שְׁחֹרֹת

I

נִפְשִׁי עֲרַפֵּל סְתֵמֶתָהּ.
יֵשׁ בְּיָדִי מְרוּעַת זַעֲזוּעִים—
וְנֹעַ בְּאֵתִי לְקִרְאֵת תִּירָתִי,
הַזֵּדִיעַ עַל יָם בְּסוּפִים.
יִתְרַבֵּם בְּחֶלֶץ דְּמִי תְּסוּיָהּ;
יִתְרַבֵּם בְּלִבִּי זֶה חֶלֶץ—
עַל פְּנֵי הַעֲבָר הַפְּרוּעַ;
לֹא אֶבְרַח סַפְּנֵי הַתְּקַלֵּל.

בְּרַבָּא וְהוֹזָה—הַבְּנֵט נָא
כִּי־עֲקָרְוִי בְּמִו גַּחַף שֶׁל עוֹלָם?
סֵף הַיָּם לִי בְּרִית לְשֵׁל רַע
בְּנִשְׁעָה כְּבִדְרַת כְּאֵד.
בְּנִפְשִׁי עֲרַפֵּל סְתֵמֶתָהּ,
בְּנִפְשִׁי כְּבָר זַע לִו הַיָּסוּד.

II

וְיָדֵי הַשִּׁירוֹת תִּכְתְּבֵנָה;
(וְיִו תְּסוּיָהּ יִרְקַק בְּיָדִי)—
עוֹד לְדַחֵץ זַעֲזוּן תִּתְּוִינָה
בְּמִו אֲדָם שׁוֹרֵט אֶל קְרוּבֵי.
וְנִפְרוּ תִּתְּוִינָה הַצְּנוּעִים,
לְכַרְכֵּם אֵט בּוֹכָה עוֹד אֶפֶס,
אֲסַפֵּר סוּתְרוּתָהּ, כִּשְׁתַּרְע—
לְיָדֵם הֲלֵא אֵין עֲרַפֵּל.

III

רְצוּנִי הוּא יָמוֹת בְּגַבֵּל שְׁתַּחֲקֵ.
עֲתָה יִפְרוּ בְּחֻמֵּי לִי יָפִים—
תִּקְרַעֵם זֹו אֲרָצִי, תִּשְׁפַּחֵ.
לֹא־דָרְרוּ, לֹא סַעוּ—לִּי כְּפִים.
גַּם עוֹדֶךָ בְּמִטְצִית הַחֹרֶתָהּ,
כְּאֵלֵהִים אֲמָה מִי, יָם תִּיכּוֹן—

הַחֹלּוֹת, אֵל תִּהְיוּ לִי כְּרֶשֶׁת!
לְקַבֵּל תִּפְרִימוֹ דוֹרוֹת;
לְקַבֵּל: יַד־גְּזוֹרֵל סְתֵמֶתָהּ
תִּפְצְלִי עַל כְּתֻפִים שְׁחֹרֹתִי,
כְּתוּבֵיךָ בְּזִמְרָה גַל עֲרֻקוֹתָהּ
אֲלֵי חוֹף. הֵתָ, תִּדְרַל גַּם, תִּדְרַם—